

Bijdrage van het maatschappelijk middenveld aan de VNR 2023

Algemeen

Op vraag van de Interministeriële Conferentie Duurzame Ontwikkeling (IMCDO) werd in het najaar van 2022 een breed participatief proces gestart waarbij aan organisaties van het middenveld de kans werd gegeven een inbreng te doen in het proces van de opmaak van de Voluntary National Review (VNR). In dat proces speelde de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling¹ een coördinerende rol.

Een uitgebreide lijst van organisaties kreeg de uitnodiging om hun visie over te maken, als antwoord op een vragenlijst. Meer dan dertig reacties kwamen binnen. Van al die reacties werden syntheses gemaakt, per maatschappelijke groep.² Daarnaast waren er ook interactieve sessies tijdens het SDG Forum, dat plaatsvond op 4 oktober in Brussel.³ Organisaties en burgers konden met elkaar in dialoog gaan over de VNR, mee op basis van de eerder ingediende reacties. Het resultaat van de syntheses en discussies werd overhandigd aan de IMCDO.

De organisaties van het maatschappelijk middenveld waarden dat er – in vergelijking met het VNR-proces in 2017 – meer ruimte werd gegeven voor participatie tijdens de voorbereidende fase van de redactie van de VNR.⁴ Of er effectief rekening is gehouden met deze inbreng en of die geleid heeft tot een bijsturing van het verslag dat door de verschillende beleidsniveaus van België is opgemaakt, is niet duidelijk. Er werd door de IMCDO geen terugkoppeling gegeven over wat er met de bijdrage van het maatschappelijk middenveld is gedaan.

Door verschillende adviesraden werd begin 2023 een gezamenlijk advies uitgebracht over het op dat moment beschikbare ontwerp van de VNR. Daarin werd onder meer beoordeeld of er sprake is van een duidelijke vooruitgang op het vlak van kwaliteit van het VNR-rapport ten opzichte van de versie van 2017. De eerste VNR van 2017 werd omschreven als een ‘nulmeting’. De afspraak was dat de tweede VNR veel meer een evaluatie zou zijn van de uitvoering van het beleid en niet zozeer een opsomming van intenties. De beoordeling daarvan is te vinden in het genoemde advies.⁵

In dit hoofdstuk is een samenvatting te vinden van de eigen bijdrage van het maatschappelijk middenveld en de verwachtingen ten aanzien van de VNR, zoals uitgesproken tijdens het participatief proces in het najaar van 2022. De reacties zijn gebundeld per maatschappelijke groep. De tekst is gebaseerd op de ontvangen bijdragen van de organisaties en geeft dus niet noodzakelijk een volledig beeld van het geheel van die maatschappelijke groep.

Bijdrage van het maatschappelijk middenveld aan de uitvoering van de 2030 Agenda⁶

¹ FRDO: <https://frdo-cfdd.be/>

² Alle bijdragen en de syntheses zijn verzameld op de website van de FRDO: <https://frdo-cfdd.be/nieuws/bijdrage-maatschappelijk-middenveld-aan-de-voluntary-national-review-2023/>

³ SDG Forum 2022: <https://sdgforum.be/>

⁴ Over het ontwerp van VNR van 2017 maakten enkele adviesraden een advies: <https://frdo-cfdd.be/adviezen/advies-over-het-belgische-rapport-voor-de-voluntary-national-review-2017/>

⁵ Zie: <https://frdo-cfdd.be/adviezen/05-advies-over-het-ontwerp-van-de-voluntary-national-review-2023/>

⁶ In de afzonderlijke bijdragen van de verschillende organisaties, zoals te vinden op de website van de FRDO, zijn telkens links te vinden naar de concrete genoemde initiatieven. Dit hoofdstuk bevat slechts een beperkte selectie van alle initiatieven.

Ondernemingen

De verschillende organisaties die de ondernemingen vertegenwoordigen ondersteunen of stimuleren acties rond alle SDGs, met enkele accenten.

De landbouworganisatie *Boerenbond* heeft heel wat concrete projecten die gericht zijn op het versterken van de landbouwsector met het oog op de grote uitdagingen van op ecologisch, sociaal en ecologisch vlak. Er is nood aan antwoorden op kwesties van klimaat, energie en natuur met tegelijk zorg voor een leefbaar inkomen.

De Waalse ondernemersorganisatie *UWE* heeft zich geconcentreerd op sensibilisering en vorming van bedrijven over het geheel van de SDGs. Zo is er een speciale website ontwikkeld voor de UWE-leden, samen met de Waalse overheid. Daarin wordt een overzicht gegeven van allerlei Waalse bedrijven die actief zijn rond 63 van de 169 targets bij de SDGs. Bedrijven die zich willen engageren voor bepaalde SDGs worden daarbij begeleid, via een aantal thematische cellen.

De nationale ondernemersorganisatie *VBO* verwijst voor de eigen bijdrage naar de vernieuwde missie 'Creating Value for Society'. De organisatie wil de gids zijn om de bedrijven doorheen de grote maatschappelijke en sociaal-economische uitdagingen van de toekomst te loodsen. Zo wordt er gewerkt aan langetermijnvisies in verschillende transversale domeinen op het vlak van mobiliteit (mobiliteit, circulaire economie, fiscaliteit, energie, arbeidsmarkt, digitalisering, ...). Dat gebeurt via studies, rapporten en deelname aan publieke debatten. Samen met alle sectorfederaties is ook een algemene toekomstvisie voor ons land uitgewerkt, met als titel Horizon 2030. Daarbij wordt uitdrukkelijk verwezen naar de SDGs als kader en naar de intentie om ons land 'SDG-Proof' te maken. De organisatie kiest ook voor sensibilisering over nieuwe tendensen en brengt goede praktijken in beeld. De sectoren die lid zijn van de organisatie hebben ook duurzaamheidsverslagen en roadmaps gemaakt.

De Vlaamse ondernemersorganisatie *Voka* probeert de SDGs op verschillende manieren te verankeren in de eigen werking. Centraal staat het 'Plan Samen Groeien', met grote aandacht voor gezondheid, innovatie en duurzaamheid. Via het Voka Charter Duurzaam Ondernemen worden meer dan 300 bedrijven actief ondersteund in hun plannen om de 17 SDGs uit te voeren. Bedrijven kunnen certificaten krijgen voor hun inspanningen en Voka werkt daartoe samen met Cifal Flanders en UNITAR. Daarnaast zijn er voor specifieke SDGs bv. lerende netwerken rond energie en duurzaam ondernemen, digitaliseringstrajecten, een platform rond zorg, ...

De werkgeverskoepel *Verso* vzw vertegenwoordigt sociale ondernemingen. Verso verankerde de SDGs al jaren in haar dagelijkse werking. Via sensibilisatie en informatie over goede praktijken promoot ze duurzaam ondernemen en innovatie, ook binnen het sociaal overleg. Verso trekt het 'Hand on inclusion'-project voor Vlaanderen. De organisatie zorgt voor intersectorale acties en opleiding- en vormingsinitiatieven over de SDG's. Via het project ECOSWITCH wordt er gewerkt aan actie en transitie van de sectoren met betrekking tot de SDGs.

Uit de discussies tijdens het SDG Forum bleek dat heel wat bedrijven, ook kleine ondernemingen, mee bijdragen aan de realisatie van de SDGs, ook al communiceren of certifiëren ze dat niet altijd. Er werd ook vermeld dat partnerschappen met ngo's het engagement van bedrijven kunnen vergroten.

Werknemers

De verschillende syndicale organisaties besteden binnen hun werking veel aandacht aan de SDGs.

Voor de liberale vakbond *ACLVB* ligt de nadruk daarbij op de P van 'People'. Het gaat dan meer concreet over SDG 3, SDG 4, SDG 8, SDG 11, SDG 12, SDG 13, SDG 16, SDG 17. De organisatie zet zich sterk in om

via de 'Sustatool' vakbondsafgevaardigden te vormen en sensibiliseren. Met die tool kunnen ze de SDGs via de sociale dialoog op de werkvloer brengen. De methodiek die de organisatie gebruikt om de SDGs op de werkvloer te brengen is door de EU geselecteerd als een goede praktijk. Het ACLVB heeft de werking met de Sustatool voorgesteld aan de andere Europese vakbonden, in het kader van SDG 17 (partnerschappen). Via de eigen ngo voor ontwikkelingssamenwerking (BIS-MSI) is er met partners in Afrika samengewerkt rond de SDGs. Als promotie van SDG 8 hebben de drie Belgische vakbonden de campagne 'Timefor8' van ITUC/ETUC ondersteund.

En ook de acties van de christelijke vakbond ACV richten zich op de P van 'People', met aandacht voor SDG 3, SDG 4, SDG 5, SDG 8, SDG 11, SDG 12, SDG 13, SDG 16, SDG 17. Voor wat betreft de P van 'Partnership' heeft de organisatie een routekaart ontwikkeld over duurzame ontwikkeling op Waals niveau. Het ACV heeft ook de campagne 'Timefor8' ondersteund en gepromoot.

De inclusieve samenleving

Verschillende organisaties die werken aan een meer inclusieve samenleving besteden veel aandacht aan de SDGs.

Zo werkt het *Belgian Disability Forum* (BDF) in het kader van de principes 'niemand achterlaten', 'verbondenheid en ondeelbaarheid' en 'inclusiviteit'. De focus ligt vooral op de SDG 1, SDG 3, SDG 4, SDG 5, SDG 8, SDG 10 en SDG 11. Via verschillende communicatiekanalen geeft het BDF informatie over de manier waarop de SDGs van belang zijn voor personen met een handicap.

Het *Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting* maakte een belangrijk rapport over duurzaamheid en armoede. De SDGs vormen het kader voor dit rapport. Het Steunpunt is erkend als SDG Voice. Belangrijke prioritaire SDGs voor de eigen werking zijn SDG 1 en SDG 10. In de verschillende activiteiten van het Steunpunt komen verder wel alle SDGs aan bod.

Voor *ATD Quart Monde Belgique* staat SDG 1 centraal in de werking. De organisatie verwijst naar een participatief onderzoek, in partnerschap met de universiteit van Oxford. In dat project kunnen mensen in armoede, professionals en universitaire samenwerken. Het doel van dit project is te komen tot een beter beleid van armoedebestrijding op nationaal en internationaal niveau.

In de discussie tijdens het SDG Forum kwam naar voor dat transitieprocessen in het algemeen vaak niet erg inclusief zijn. Niet alle maatschappelijke groepen kunnen er volwaardig aan participeren. Het zijn vaak de meest kwetsbare groepen die zwaarder getroffen worden, onder meer door de klimaatverandering, maar die het minst de middelen hebben om zich ertegen te beschermen.

NGO's

Het is duidelijk dat de verschillende NGO's veel aandacht besteden aan de verschillende SDGs in al hun activiteiten. Ongeveer alle SDGs worden genoemd in de bijdragen van de NGO's die deelnamen aan de bevraging. Alleen SDG 14 werd niet genoemd. De SDG die het vaakst wordt genoemd door de verschillende NGO's is SDG 10 (tegengaan ongelijkheid), gevolgd door SDG 5 (gendergelijkheid). Het tegengaan van vormen van ongelijkheid blijkt dus heel belangrijk te zijn voor de verschillende organisaties van de civiele samenleving. Verder is het zo dat sommige NGO's zich specifiek richten op welbepaalde SDGs.

Zo kan men zeggen dat de *Nederlandstalige Vrouwenraad* veel aandacht heeft voor onder meer armoede en gendergelijkheid en empowerment van vrouwen. De *Vlaamse Jeugdraad* brengt advies uit

over alle onderwerpen die kinderen, jongeren en jeugdorganisaties aanbelangen, wat gerelateerd is aan verschillende SDGs. De instelling gaf ook een bijdrage tijdens de Belgische UPR.⁷

De Franstalige organisatie voor duurzame ontwikkeling *Associations 21* richt zich vooral op SDG 4. De organisatie ontwikkelde een speciale tool, *Cap 2030*, die kans geeft aan een ruim publiek om een actieve discussie te voeren over de SDGs.

De organisatie *Habitat et Participation* werkt vooral rond het thema huisvesting (SDG 11). *Luttes-Solidarités-Travail* (LST) heeft een werking die gericht is op armoede en het tegengaan van ongelijkheid (SDG 1 en 10).

De activiteiten van de jeugdraad van de Franstalige gemeenschap, *Forum des Jeunes*, hebben vooral te maken met kwaliteitsonderwijs (SDG 4). Programma's op school en scholen zelf zouden beter aangepast moeten zijn aan de uitdagingen van morgen.

De Nederlandstalige koepel van ontwikkelingsorganisaties *11.11.11* doet aan bewustmaking en beleidsbeïnvloeding en spoort de Belgische regeringen aan om zich meer in te zetten voor de verwezenlijking van alle SDGs. De organisatie richt zich voornamelijk op SDG 17 en op het transversale thema beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling (PCSD).⁸ Thematisch gaat de aandacht vooral naar: klimaatverandering en het bestrijden van de impact ervan, het duurzaam beheer en efficiënt gebruik van natuurlijke hulpbronnen, verduurzaming van het handels- en investeringsbeleid, gelijke toegang tot het rechtssysteem voor iedereen en zorgplicht van bedrijven, fiscaal beleid en schuldenlastverlichting voor lagere inkomenslanden, de eis om 0,7% van het BBP te besteden aan internationale samenwerking tegen 2030, rechtvaardig migratiebeleid, verdediging van de "civiele ruimte", versterking van participatie door het middenveld en politieke inclusie, partnerschappen voor duurzame ontwikkeling, wereldburgerschapeducatie.

Sensoa, het expertisecentrum voor seksuele gezondheid, zet zich vooral in voor SDG 3, SDG 4 en SDG 5. De Franstalige milieukoepel *Canopea* houdt zich vooral bezig met de 'groene SDGs' 7, 11, 12, 13 en 15. De Nederlandstalige organisatie voor duurzame ontwikkeling *Reset Vlaanderen* heeft activiteiten in zowat alle SDGs. *Trias*, gericht op het versterken van ondernemerschap in het Zuiden, heeft de componenten People, Planet en Profit geïntegreerd in de kernstrategieën. *BOS+* zet zich in voor bosbehoud en –uitbreiding en voor beter bosbeheer. De organisatie werkt in eigen land, in Afrika en in Latijns-Amerika.

De Franstalige koepel van ontwikkelingsorganisaties *CNCD* heeft net als 11.11.11 een centrale focus op SDG en het bevorderen van beleidscoherentie (PCSD). In de gezamenlijke acties is er veel aandacht voor Centraal-Afrika en het geven van antwoorden op de klimaatcrisis. De ontwikkelingsorganisatie *WSM* richt de eigen activiteiten vooral op die SDGs die te maken hebben met waardig werk en sociale bescherming. Het netwerk *Be-cause Health* richt zich vooral op acties die te maken hebben met gezondheid, ongelijkheid, seksuele en reproductieve rechten.

Wetenschap en onderzoek

In deze categorie zijn enkele organisaties opgenomen die zich bezighouden met het bevorderen van wetenschappelijk onderzoek en daarnaast ook enkele adviesraden. Ze geven in die zin waarschijnlijk een beperkt beeld van het volledige veld van wetenschap en onderzoek.

⁷ UPR= Universal Periodic Review, een vijfjaarlijkse analyse van de mensenrechtensituatie in een land.

⁸ PCSD = Policy Coherence for Sustainable Development

Het *Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen* (FWO) vermeldt dat er in principe, door het geven van steun aan wetenschappelijke kennisopbouw, een bijdrage kan zijn aan alle SDGs. Het is aan de onderzoekers die steun vragen om te bepalen waarover hun onderzoek gaat (en dus met welke SDG dat onderzoek verbonden is).

De *Vlaamse Adviesraad voor Innoveren en Ondernemen* (VARIO) heeft op eigen initiatief een aantal adviezen uitgebracht die verband houden met de SDGs. Het gaat daarbij onder meer over: de SDGs als kompas voor het wetenschaps-, innovatie- en ondernemersbeleid, opportuniteiten voor Vlaamse ondernemingen via de SDGs, het ontwerp van de vierde Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling. Een concreet voorstel in die adviezen is om aan alle overheidssteun aan bedrijven de voorwaarde van een positieve impact op de SDGs te verbinden.

De *Vlaamse Strategische Adviesraad Landbouw en Visserij* (SALV) heeft verschillende adviezen uitgebracht over de verschillende belangrijke Vlaamse strategieën die verbonden zijn met duurzaamheidskwesties. Het gaat daarbij onder meer over de implementatie van de SDGs. De SALV volgt de uitvoering van de SDGs op de verschillende beleidsniveaus op.

De Franstalige *Académie de Recherche et d'Enseignement Supérieur* (ARES) is tegelijk een federatie en een administratie. Als federatie van onderwijsinstellingen ijvert ARES op allerlei manieren voor kwaliteitsvol onderwijs (SDG 4). De organisatie neemt deel aan werkzaamheden van verschillende internationale organisaties die bezig zijn met duurzame ontwikkeling. Als administratie neemt ARES initiatieven om de eigen voetafdruk te verkleinen (SDG 13), te streven naar duurzame consumptie (SDG 12) en om duurzaamheidsclausules te integreren in een aantal overheidsopdrachten (SDG 12). Ook inclusief schrijven wordt gestimuleerd (SDG 5).

Prioritaire thema's en SDGs voor België bij de uitvoering van de 2030 Agenda

NGO's

- Streven naar een systemische verandering van het gangbaar economisch model. Hiervoor is een integrale holistische benadering nodig van de SDGs, via het 'Donutmodel', om te komen tot een model binnen de planetaire grenzen. (Nederlandstalige Vrouwenraad, Associations 21, LST, Reset Vlaanderen, BOS+)
- Een prioritaire aandacht voor de klimaat- en biodiversiteitscrisis. (Nederlandstalige Vrouwenraad, Vlaamse Jeugdraad, Associations 21, BOS+, CNCD en 11.11.11)
- Aanpakken van armoede en ongelijkheid in al zijn vormen. (Nederlandstalige Vrouwenraad, Vlaamse Jeugdraad, Habitat et Participation, LST, Reset Vlaanderen)
- Een ambitieuze en rechtvaardige energietransitie. Duidelijke keuze voor hernieuwbare energie en een beleid dat de transitie bereikbaar maakt voor alle sociale groepen. (Associations 21, Habitat et Participation, LST, Canopea, Reset Vlaanderen)
- Garanderen van het recht op wonen voor iedereen. (Associations 21, Habitat et Participation, Reset Vlaanderen)
- Sterke sociale bescherming in eigen land en internationaal. (LST, Reset Vlaanderen, WSM)
- Structurele aandacht voor beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling. (11.11.11, CNCD, Adviesraad inzake beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling, Associations 21, Trias)
- Kwaliteitsonderwijs. (Forum des Jeunes)
- Billijke toegang tot responsieve gezondheidsdiensten en bevorderen van SRHR. (Be-cause Health)

- Betere dienstverlening voor mensen met hiv en aanpakken van hiv-gerelateerde stigma en discriminatie, beter beleid rond lichamelijke en seksuele integriteit voor de asiel- en migratiesector, onderwijsbeleid rond relaties en seksualiteit. (Sensoa)
- Waardig Werk-agenda van de IAO centraal stellen in het internationaal beleid. (WSM)
- Structurele aandacht voor de externe effecten (internationaal) van het binnenlands beleid. (11.11.11, Trias, BOS+)

De inclusieve samenleving

- Recht op wonen garanderen. Dat kan onder meer door een forse uitbreiding van het aantal betaalbare en kwalitatieve woningen. (Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, SDG Forum)
- Een rechtvaardige energietransitie. Onder meer speciale aandacht voor de energetische renovatie van woningen die worden gehuurd door mensen met een laag inkomen. (Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, ATD Quart Monde, SDG Forum)
- Een groter aanbod aan kwalitatieve jobs voor kortgeschoolden. Inclusieve werkgelegenheid (BDF, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting)
- Gelijke onderwijskansen. (Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting)
- Bij elke beleidsbeslissing de vraag stellen of personen met een handicap toegang hebben tot dat beleid of die maatregel. Meer in het algemeen een veel ruimere aandacht voor 'leave no one behind'. (BDF)
- Armoede zien als een schending van mensenrechten en niet enkel als het gevolg van individuele verantwoordelijkheid van mensen in armoede. (ATD Quart Monde)
- Het participatieproces voor de Voluntary National Review is niet volledig inclusief. Veel organisaties of burgers kunnen niet deelnemen. (SDG Forum)

Werknemers

- Prioritaire focus op waardig werk. Meer aandacht voor kwaliteit van het werk en voor veiligheid en gezondheid op de werkvloer. (ACV, ACLVB)
- De 0,7% voor internationale samenwerking halen. (ACV, ACLVB)
- IAO-conventie C.190 ratificeren en de loonkloof man-vrouw wegwerken. (ACV, ACLVB)
- Belang van sociale bescherming. Financiering van sociale bescherming in de bilaterale programma's met internationale partners. Financiering van het 'Global Fund for Social Protection' en de 'Global Accelerator for Jobs and Social Protection' (IAO). (ACV)
- De transitie moet rechtvaardig zijn. Klimaatschokken moeten kunnen worden opgevangen door goede sociale bescherming. (SDG Forum)
- De nood aan een beleid met een langetermijnperspectief. Beslissingen die nu worden genomen (als antwoord op de crisis) moeten compatibel zijn met de SDGs. (SDG Forum)

Ondernemingen

- België moet zich in het beleid concentreren op die SDGs en targets waarvoor de score nu niet goed is. Het gaat dan onder meer over: aandeel van hernieuwbare energie in totale energiebevoorrading, vrouwelijk aandeel van afgestudeerden in STEM-gebieden op tertiair niveau, tevredenheid met openbaar vervoer, ontwikkelingssamenwerking. (UWE)
- Er is meer aandacht nodig voor de effecten verbonden met import en export. Het is belangrijk om oog te hebben voor de ecologische en sociale impact buiten onze grenzen (bv. elektronisch

- afval, vervuiling, risico van mensenrechtenschendingen). Het is nodig een goed inzicht te hebben in de volledige toeleveringsketen en in de klanten. Daartoe zijn goede data nodig. (UWE)
- Bij de transitie naar een duurzame economie moet de focus liggen op: CO₂-reductie, groene innovatie, groene mobiliteit en het uitdragen van ESG-principes. Het is belangrijk om voor deze thema's te kijken naar de referentielanden in de EU. Doel moet zijn om het voor die thema's minstens even goed te doen als die referentielanden. (VOKA)
 - Ons land staat voor vier grote uitdagingen: de tendens tot vertraging van onze economische groei en productiviteitsgroei, de vergrijzing van onze bevolking, de (wereldwijde) klimaatverandering, de internationale tendens tot deglobalisering. Om daarop te kunnen antwoorden is er op vier grote domeinen een belangrijke omslag nodig: digitalisering, vergroening, arbeidsmarkt, overheden. (VBO)
 - Een speciale aandacht is nodig voor de landbouwsector. Om de verwachtingen op het vlak van duurzaamheid te kunnen integreren is een correct inkomen voor de landbouwers een noodzakelijke voorwaarde. Het is belangrijk dat de uitdagingen samen en ketenbreed worden aangepakt. Het is verder belangrijk dat gezond en duurzaam geproduceerd voedsel wordt geconsumeerd in een gezond eet- en leefpatroon. (Boerenbond)
 - Sociale ondernemingen spelen een belangrijke rol. Er is nood om de bijdrage en de positieve impact van de verschillende sectoren in beeld te brengen aan de hand van eenvoudige en transparante duurzaamheidsindicatoren die door elke onderneming eenvoudig te monitoren zijn. (Verso)
 - Er is nood aan initiatieven om ook de kleine bedrijven verder te informeren en sensibiliseren voor de SDGs. (SDG Forum)
 - Een belangrijke uitdaging ligt op het vlak van de circulaire economie, met onder meer een focus op ecodesign en levenscyclusanalyse. (SDG Forum)
 - Verschillende wetgevingen op verschillende beleidsniveaus zijn een uitdaging voor de bedrijven. (SDG Forum)
 - De energiecrisis heeft een zware impact op de bedrijven. Tegelijk kunnen er ook kansen zijn om de energietransitie te versnellen, onder meer door minder energie te verbruiken. (SDG Forum)

Wetenschap en Onderzoek

- Klimaatactie. Mitigatie van klimaatverandering. Milieu-gerelateerde SDGs. (ARES, FWO)
- Maatschappelijk verantwoorde productie en consumptie. (ARES, FWO)
- Toegang tot kwaliteitsonderwijs. (ARES)
- Biodiversiteit. (ARES)
- Bescherming van het leven in zee en op het land. Tegengaan van vervuiling. (ARES)
- Aandacht voor de maatschappelijke en ecologische impact van de eigen activiteiten. (ARES)
- Aanpak van de export van plastic afval en pesticiden. (ARES)
- Doorgedreven onderzoeksinspanningen in de welvarende landen voor alle SDGs. Dat is belangrijk om de SDGs op mondiaal niveau te kunnen realiseren. (FWO)
- Aandacht voor een duurzame land-, tuinbouw- en agrovoedingssector. Een visie op een robuust en duurzaam voedselsysteem. (SALV)
- Er is nood aan andere indicatoren voor het ondersteunen en opvolgen van een meer duurzaam economisch model. Bij de ontwikkeling daarvan kunnen wetenschappers een belangrijke rol spelen. (SDG Forum)
- Wetenschappers kunnen helpen bij het maken van keuzes en evaluaties, en dat op een transparante manier. (SDG Forum)

- Het is belangrijk dat de opleidingen aan universiteiten voldoende aangepast worden aan de nood aan een transversale benadering van de maatschappelijke uitdagingen. (SDG Forum)

Nood aan veranderingen op Europees of internationaal niveau

Wetenschap en onderzoek

- Er is nood aan wetenschappelijke doorbraken in de socio-economische waardeketen. Voorwaarde daartoe zijn: (1) internationale onderzoeks- en ontwikkelingsinvesteringen in zowel menselijke en institutionele middelen intensifiëren, (2) initiatieven ontwikkelen (wereldwijd) voor een zo breed mogelijke vrije toegang tot informatie (open science) en voor de bevordering van de uitwisseling van gestandaardiseerde gegevens (open data), (3) inter- en transdisciplinair onderzoek stimuleren, (4) de dialoog tussen onderzoekers, beleidsmakers en het brede publiek verbeteren en intensifiëren, (5) blijvend investeren in de scholing van de volgende generatie creatieve wetenschappers en technisch gekwalificeerde arbeidskrachten. (FWO)
- Enkele belangrijke uitdagingen: (1) het uitwerken van duurzame economische modellen die mee zorgen voor een vermindering van de winsten van de grote multinationals, (2) toegang tot kwaliteitsonderwijs voor iedereen gedurende het ganse leven, (3) een grotere inzet voor het verminderen van de koolstofvoetafdruk. (ARES)
- Er is nood aan meer coherentie in opvolging van de SDGs door de verschillende beleidsniveaus. Naargelang het niveau (mondiaal, Europees, Belgisch, Vlaams) worden andere indicatoren gebruikt. (VARIO)
- Er is nood aan een beter systeem voor het internaliseren van externe kosten. Als dat niet goed georganiseerd is, kunnen bedrijven een competitief nadeel ondervinden, bv. bij een CO₂-taks. Een regeling op bovennationaal niveau verdient de voorkeur. (VARIO)
- Er moet voldoende aandacht zijn voor het level playing field op de internationale markt. Die aandacht krijgt nu al concreet vorm in het voorstel van de Commissie voor een CBAM in het kader van het ETS-stelsel. (VARIO)
- Er is nood aan meer beleidscoherentie in het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en het voedselbeleid van de EU. (SALV)

Ondernemingen

- Er is nood aan een goede opvolging binnen de EU, zodat alle landen op hetzelfde niveau worden beoordeeld en de lat even hoog wordt gelegd. (VOKA)
- Internationaal moeten alle landen mee zijn. Op die manier kunnen we de competitiviteit van het continent verzekeren en kunnen we koolstoflekkage voorkomen. (VOKA)
- Er is nood aan een ander voedselbeleid. Prijsafspraken binnen de keten zijn nodig. Daartoe is een aanpassing van de mededingingswetgeving nodig. Er is nood aan een werkelijk level playing field. In dat verband kan gedacht worden aan een vorm van grensheffing (naar analogie met CBAM) die WTO-conform is. (Boerenbond)
- Er is nood aan maatregelen die de huidige situatie op het vlak van de energieprijzen kunnen normaliseren. Klimaatinvesteringen moeten kunnen gebeuren in een gunstig investeringsklimaat. (VOKA)
- De 2030 Agenda staat voor een nieuwe beleidsvisie waarrond de EU-landen zich kunnen verenigen en waarvoor de burgers kunnen gemobiliseerd worden. (UWE)

De inclusieve samenleving

- Prioritaire kwesties zijn: (1) ontwikkelen van maatregelen, instrumenten en fondsen in functie van een rechtvaardige financiering van het klimaatbeleid, (2) sterkere focus op ongelijkheid en hoe die kan verminderd worden, (3) versterken van rechten ten aanzien van energie, water, mobiliteit en internet. (Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting)
- De Europese wetgever zou meer systematisch aandacht moeten hebben voor inclusiviteit. Het gaat daarbij onder meer over de “e-maatschappij” en de digitalisering in het algemeen (BDF)
- Het Sociaal Klimaatfonds moet mensen bereiken die een laag inkomen hebben, in een slecht geïsoleerde woning wonen en in regio’s waar er weinig openbaar vervoer is. (ATD Quart Monde)
- Het is nodig de strijd te versterken tegen discriminatie op basis van het socio-economisch statuut. (ATD Quart Monde)

Werknemers

- Extra aandacht voor waardig werk, gericht op de kwaliteit van werk. (ACLVB en ACV)
- Bindende wetgeving rond Human Rights Due Diligence (HRDD). (ACLVB en ACV)
- Universele sociale bescherming (USP). (ACLVB)
- Klimaat en rechtvaardige transitie. (ACLVB en ACV)

NGO’s

- Een structurele aandacht voor beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling. (11.11.11, CNCD, Adviesraad inzake beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling, Trias, BOS+, Be-cause Health)
- Sterk internationaal klimaat- en biodiversiteitsbeleid. (Vlaamse Jeugdraad, BOS+, CNCD, 11.11.11)
- Verder ontwikkelen van de sociale dimensie van de EU. (Nederlandstalige Vrouwenraad)
- Internationale steun voor programma’s van sociale bescherming. (WSM)
- De EU moet geloofwaardige projecten voorstellen voor de uitstap uit nucleaire en fossiele energie en tegelijk de massieve ontwikkeling van hernieuwbare energie ondersteunen. (Canopea)
- Sterk internationaal beleid tegen ontbossing. (BOS+)
- Een integrale aanpak van de SDGs en een kader voor de opvolging ervan dat geen ‘greenwashing’ toestaat. (Reset Vlaanderen)
- Het beperken van de lobby’s die structureel beleid verhinderen, afbouwen van maatregelen of (begrotings)normen die duurzame investeringen verhinderen. (Associations 21, Habitat et Participation)
- Beter structureel beleid voor Centraal-Afrika. (CNCD en 11.11.11)
- Meer aandacht voor gezondheid en gendergelijkheid binnen de Europese ontwikkelingsamenwerking. (Sensoa)
- België moet samen met andere landen actief blijven ijveren voor SRHR. (Be-cause Health SRHR)

Wat zouden de belangrijkste boodschappen moeten zijn van de VNR 2023

De inclusieve samenleving

- Een sterke focus op ‘leave no one behind’. (BDF)

- Het belang van een rechtvaardige transitie, met focus op rechtvaardige financiering van het klimaatbeleid. (Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting)
- Het belang van een betere opvolging van ongelijkheden en Mattheuseffecten in onze samenleving. (Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting)
- Een keuze voor ex ante en ex post analyse van beleidsmaatregelen, met participatie van mensen in armoede. (Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting)
- De urgentie van het denken en handelen in een langetermijnperspectief. Maatregelen voor mensen in armoede zijn al te vaak voorlopig. (ATD Quart Monde)
- Grotere aandacht en erkenning voor de bijdragen van allen – ook zij die vaak worden genegeerd – aan de SDGs. (ATD Quart Monde)
- Een beter gebruik van de instrumenten die nu al bestaan om op een meer participatieve en coherente manier te handelen. (ATD Quart Monde)

Wetenschap en onderzoek

- Het onderstrepen van het belang van wetenschappelijk onderzoek als mediator voor wereldwijde welvaart en welzijn (FWO)
- De SDGs houden veel kansen in voor bedrijven. SDG 8 en SDG 9 kunnen worden versterkt door in te zetten op de andere SDGs. *Profit* en *purpose* kunnen elkaar versterken. (VARIO)
- Het huidige groeimodel is niet houdbaar. Er is nood aan een ‘nieuwe economie’: klimaatneutraal, circulair, inclusief, met eerlijke ketens. Er is nood aan een ‘transformatief innovatiemodel’. De EU heeft al initiatieven in die richting genomen via de Green Deal en NextGenerationEU. (VARIO)
- Twee dingen zijn echt heel belangrijk: (1) toegang tot kwaliteitsonderwijs voor iedereen en voor het ganse leven, (2) duurzame consumptie. (ARES)

Werknemers

- Een nadruk op het belang van waardig werk SDG 8 als transformerende SDG. (ACLVB en CSC)

Ondernemingen

- De bedrijfswereld engageert zich nu al sterk voor de verwezenlijking van de SDGs en zal dat blijven doen. Het programma van het VOKA Charter Duurzaam Ondernemen is innovatief en uniek. Met dit programma is ons land een frontrunner. (VOKA)
- Het is heel belangrijk om te waken over de beleidscoherentie van het publieke beleid, en dat op nationaal en Europees niveau. Dat is van belang voor de versnelling van de ecologische transitie en het garanderen van meer sociale rechtvaardigheid. (UWE)
- Het is globaal zeer belangrijk om meer te waken over de beleidscoherentie van het publieke beleid op nationaal, interfederaal en Europees niveau. De structuur van onze Belgische economie is zeer open en staat ons niet toe om aan ‘gold plating’ te doen. (VBO-FEB)
- De VNR zou waardering moeten uitspreken voor de duurzame voedselproductie in België en erkennen dat de verduurzaming van de voedselproductie lopend is. Er is nood aan een systeemaanpassing op het vlak van een eerlijke prijs voor de producent als voorwaarde voor de verdere verduurzaming. (Boerenbond)
- Sociale ondernemingen dragen vanuit hun kernopdracht automatisch bij aan de verwezenlijking van de verschillende duurzaamheidsdoelstellingen. De wijze waarop dit middenveld in België is georganiseerd is uniek en kan een voorbeeldmodel zijn voor andere landen. (Verso)

NGO's

- Er is nood aan concrete engagementen ten aanzien van de gesignaleerde uitdagingen. (Nederlandstalige Vrouwenraad)
- Het is belangrijk in te zien dat verschillende vormen van strijd en uitdagingen met elkaar verbonden zijn. De klimaatstrijd moet ook een strijd zijn voor sociale rechtvaardigheid. (Vlaamse Jeugdraad)
- Er zijn massale investeringen nodig voor mentaal welzijn. (Vlaamse Jeugdraad)
- Het is belangrijk om educatie voor duurzame ontwikkeling meer structureel te maken. (Associations 21)
- Er is nood aan een sterker beleid dat structurele antwoorden kan bieden op de wooncrisis. (Habitat et Participation)
- Uit de tekst zou moeten blijken dat België de internationale solidariteitsbelofte concreet wil invullen en dat België een actieve partner is voor realisatie van gezondheid en gendergelijkheid. (Sensoa)
- Er is nood aan een andere visie op hoe we met energie omgaan. Tegen 2030 moeten we het verbruik van energie massief verminderen voor een geloofwaardige transitie naar hernieuwbare energie. 'Energy sufficiency' moet centraal staan in het debat over SDG 7. (Canopea)
- Belangrijke boodschappen: (1) aandacht voor internationale solidariteit, (2) een meer holistische aanpak, zeker voor het woonbeleid, (3) combineer de processen voor de VNR en voor de nationale conferentie rechtvaardige transitie, (4) aandacht voor versterking van het draagvlak en van de democratie. (Reset Vlaanderen)
- Er is nood aan een concrete duiding van de geboekte vooruitgang in België. (Trias)
- Voor beleid Centraal-Afrika: (1) versterking van het middenveld in de partnerlanden, (2) dekolonisatie en gelijkwaardig partnerschap, (3) beleidscoherentie, (4) betere financiering van internationale samenwerking. (CNCD en 11.11.11)
- Voor klimaatbeleid: (1) bilan opmaken voor SDG 13 en SDG 12 (12.2), (2) wederzijds verband duidelijk maken tussen SDG 12 (12.2) en SDG 13, door circulaire strategieën, (3) aanbevelingen formuleren om vooruitgang te maken. (CNCD en 11.11.11)
- Nood aan expliciete steun voor de Global Accelerator for Jobs and Sociale Protection. (WSM)
- Er is nood aan een "health in all policies strategy". (Be-cause health)
- Blijvende steun voor SRHR. (Be-cause health SRHR)